הואיל ומדרש חכמים הוא. פי' משום סכי אמר דבשאל דבריס לריך גט שחרור ול"ת ומה בכך הואיל ומדרש חכמים הוא ולא כמה גופי תורה מלויין שאיתם בחין ללא מכח דבריס לכן נראה ל"ת דגט זה חינו ללא מדרבנן דחייסינן שמא ימלאנו בשוק וחזר ויאמר לו עבדי אתה לפי שאין המדרש ידוע לעולם לכך תקנו גט שחרור[א] וריב"ל פירש דודאי בחן ועין דכתיב בהדיא בקרא ועלייהו כתיב לחפשי ישלחנו ממש חפשי מעיקרא ובהא פשיטא ליה ללא גמר שילוח שילוח מאתה ולכן ס"ל גט שחרור מבל שאר בריס ללא נפקי ללא מיתורא דישלחנו[ב] ולפי בהכי גמירי שילוח שילוח מאתה ולכך לריך לזה גט שחרור: **תרנגול שהושיט ראשו וכו'.** בתרנגול גרסינן נזק שלם ונסום שלנף חלי נזק וכן מוכח בפרק כיצד הרגל (ב"ק דף יח.):

מיבעי ליה לכדתניא הרי שהושיט כו'. השתח משמע ד"ל דכשלח נתכוון לעין פטור ותימה דבפרק כיצד הרגל (ב"ק דף כו:) תמר רבה היתה מונחת לו בחן בחיקו ולח הכיר בה משולם ועמד ונפלה ג) לעין עבד פלונית דכשב"ג וכבן ויל דשתי הכא לחיכא תרתי לטיבותא שהוא מתכוין לטובה[ג] ולא נתכוון לעין בלל[ד] אבל היה להם"ה דהוי לומיה לכחול לו עין ופתה לחיכא תדא לטיבותא שאתכוין לרפואת ועדא לגיועת שאתכוין לעין:

סמויה וחטטה יוצא בהן לחירות.

ותע"ג דלעיל אמר כסוים ופתה אם אינו יכול להשתמש בה כאב אין יולא בהן לחירות והכא כיון דסמויה משמע שלא היה יכול להשתמש בה כאב מ"מ הכא אתי שפיר דקאמרת השתא דכתב לחפשי ישלחנו הוה ליה חפשי מעיקרא[ה] ת"ר[ה] הכהו על עינו וסמאה על אזנו וחרשה עבד יוצא בהן לחירות[ט] ואינו רואה בנגד אזנו ואינו שומע אין עבד יוצא בהן לחירות אמר[י] רב שמן לרב אשי למימרא דקלא לאו כלום הוא[כ] והתני רמי בר יחזקאל[ל] תרנגול שהושיט ראשו לאויר כלי זכוכית ותקע בו ושברו משלם נזק שלם ואמר רב יוסף אמרי בי רב[מ] סום שצנף וחמור שנער ושברו כלים בתוך הבית משלמים חצי נזק א"ל שאני אדם דכיון דבר דעת הוא איהו מיבעית ליה[נ] נפשיה[ס] כדתניא[ע] המבעית את חבירו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים כיצד[פ] תקע באזנו וחרשו פטור אחזהו ותקע באזנו וחרשו חייב ת"ר[צ] הכהו על עינו וכהתה על שינו ונדדה אם יכול להשתמש בהן עכשיו אין עבד יוצא בהן לחירות ואם לאו עבד יוצא בהן לחירות תניא אידך[ק] הרי שהיתה עינו כהויה וסמאה שינו נדודה והפילה אם יכול להשתמש בהן כבר עבד יוצא בהן לחירות ואם לאו אין עבד יוצא בהן לחירות וצריכא דאי אשמועינן הך קמייתא משום דמעיקרא נהורא בריא והשתא נהורא כחישא אבל הכא דמעיקרא נמי נהורא כחישא אימא לא ואי אשמועינן הא משום דסמיא לגמרי אבל התם דלא סמיא לגמרי אימא לא צריכא[ר] תנו רבנן[ש] הרי שהיה רבו רופא ואמר לו לכחול לו עינו וסמאה לחתור לו שינו והפילה שיחק באדון ויצא לחירות רשב"ג אומר[ת] ושחתה עד שיתכוין לשחתה ורבנן האי ושחתה מאי עבדי ליה מיבעי ליה לכדתניא[א] ר"א אומר הרי שהושיט ידו למעי שפתחו וסימא עובר שבמעיה[ב] פטור מ"ט דאמר קרא ושחתה עד שיכוין לשחתה ואידך מושחת[ג] שחתה נפקא ואידך שחת שחתה לא דריש א"ר ששת[ד] הרי שהיתה עינו סמויה וחטטה עבד יוצא בהן לחירות מ"ט מחוסר אבר הוא ותנא תונא[ה] תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות[ו] יכול יבשה גפה נקטעה רגלה נחטטה עינה ת"ל[ז] מן העוף[ח] ולא כל העוף א"ר חייא בר אשי אמר רב היתה לו יתרת

ז. דנתכון לדבר אחר להוציא את הולד. רמב"ן. ח. איכא חדא לגריעותא שלא נתכוין לטובה אע"פ שלא נתכוין לאותו אבר. ויטב"ש. ט. דמי איכא מידי לישראל שרי ולבני נח אסור. תוס' ע"ז ס: י. ולכך הוצרך לשנותה כדי לאסור לזה ולזה. תוס' מוהן כג. ח. שמצינו שנאסר בה מום לישראל. תוס' הלמ"ש.

שן דחלב. שן שיוק בה לתחליפה כגון בעבד קטן: **לחפשי ישלחנו.** ריבה לו שלוחים מלמ כתיב חפשי הוא לו יצא חפשי: **בעל ממלאכתו.** הטין ק) נסמת מלאות והשן מלעטום: **ודילמא כו עלה.** השמיטו ממקומו ומחובר בבשר: **יוצא בו לחירות.** אם עבד שחינו מוחזר הוא וקופו ליבא ולישפול ותע"ג דליבא ביטול מלאכה להא עבד דזקן ולאו מידי הוי עביד כיון דבגלוי הוא ואינו מוחזר הרי הוא כעבדים ומרבעה לחפשי אבריס: **ריבוי הוא.** אינו לשון כלל להיות נידון בכלל ופרט אלא בריבה ומיעט וריבה וריבה הכל: **ומפקי.** יבשה: **ת"ל.** ללא ממעט מידי מיעוט דשן ועין למאי מיעט: **בגוון.** לרחשי אבריס קאי: **ולריך גט שחרור.** להמיהו בבא מוליך: **שהפורט וכפה לו.** לכתיב בהדיא: **אי לאו חפשי נפשי ישלחנו הוה ליה חפשי מעיקרא.** וכי אתא ישלחנו לשאר לרחשי אבריס אתא: **לגבד עינו.** שהכה בכותל והכעיטו בקול ואינו רואה לו אתחרא: **ושברו.** בקול: **משלם נזק שלם.** כקומכום מוקמינן לה בב"ק[ס] דלמר בהמה שהזיקה בלרוחות משלם נזק שלם: **ושברו אם הכלים.** בקולה: **חלי נזק.** כדין לרוחות לרבנן דפליגי עליה לקומכום בב"ק[ע] ואמרי אינו משלם אלא חלי נזק: **שאני אדם דכר דעת הוא.** הלי נזק וכי מיבעית מדעתיה קא מיבעית שמותן לבו אל פחד קול הבא פתאום: **ולפקפה.** ולא נסמית לגמרי שרואה במקלה: **אם יכול להסתמא.** במלאכה זה: **ולריכי.** הני תרתי יולא לחירות לאסתמא ת"ג דלא סמאה לגמרי היא להסתמא ת"ג דלא סמאה לגמרי היא לסתמא[ל] ויכול להסתמא למלאכה בדוחק היא להסתמא: **והשתא נהורא כחישא.** אתין יכול להסתמא: **דמעיקרא נמי נהורא כחישא.** ותע"ג דיכול להסתמא בו אינמא לאו עין הוא: **לאחוט לו עינו.** לנקרה[פ] ולגרל סביב מוצנה: **לדדפיק בוטיט ידו למעי[צ] שפתה.** להוליא עוברה פטור דלא נתכוין לעין כלל אבל כמול לי עיני דנתכוין לעין ת"ג שלא נתכוין לשתה מייב: **מוצתה.** נפקא לן לשתה מייב: **מוצתה.** נפקא לן הא דר"ח פרט זה שלא נתכוין לשתה כלל ושתה משמע בעשה בה כשתה מדבר ותפ"ה מתכוין לשתה בעינן: **וחטטה.** כלומר מניינו תנא שלנו המסייענו בזוה: **ואין תמות וזכרות בעופות.** הלי קרא דרים בגמרא בכל (כלל) הקרבנות (ויקרא כג) אים אים מבית ישראל אבר יקריב קרבנו לכל נדרייהם וגו' לרלונכם תמים זכר ובנקר בבהמים ובעזים ולא כתיב לרלונכם[ק] זכר תמים ולישתוק ליממך אתין מקפיד על תמות וזכרות אלא על אלו: **נחטטה עינה.** אלמא אף על גב דסמויה מעיקרא כי חטטה משוי ליה מומא:

יתרת

תורה אור השלם

1. וְכִי יַכֶּה אִישׁ אֶת עֵין עַבְדּוֹ אוֹ אֶת עֵין אֲמָתוֹ וְשִׁחֲתָהּ לְחָפְשִׁי יְשַׁלְּחֶנּוּ תַּחַת עֵינוֹ: שמות כא כו

2. וְאִם מִן הָעוּף עֹלָה קָרְבָּנוֹ לְיְיָ וְהִקְרִיב מִן הַתֹּרִים אוֹ מִן בְּנֵי הַיּוֹנָה אֶת קָרְבָּנוֹ: ויקרא א יד

מוסף רש"י

שן דחלב. שן שיוק בה לתחליפה (שמות כא כו). **בכולם.** עבריס ולרבעה לחפי אבריס (שמות כא כו). **ולפקפה.** שמוטין במתן (פ"ו ע"ז) לענין שאינן מטמאין משום מחיב, ולפי שלבעות של יפיס וכגלים ולפי החוטם ולפי שהוא לחוש ולפי הגויל, שהן מזופפין בכחן ולכחן ולפי שנפן נרפה לכחן בעת שחת ולא קריעה היא לכל מרפה עיני הכהן, **עבד יולא בהם לחירות.** למוחין שבגללו הן ולפי מחיין כאן ולפי ומתרבו בכלל ופרט וכלל (גיטין מב:). **המבריעים לפני הכהים.** דעת הכמים אחו נרפה, ולפי שמפקיד מלן ניעול (שם). **נגד עיני.** הכהו בכותל כנגד עיניו של זה (ב"ק צא.). **ותקע בו ושברו.** שנפקע הכלי מחמת הקול (שם יח:). **אמרי בי רב.** המלמידים בבית המדרש לכל היכא דמייתי בני רב לא הי ממש הוא אלא בבית המדרש הוא (לקמן מז:). **סום שלנף.** ומיבר כלים בקולו (ב"ק יח:). **המבעית את חבירו.** תקע לו באזני פתאום ונעתה, ללא עדיל ליה מעשה בגופו (שם נו:). **פטור מדיני אדם.** לשלם, **וחייב בדיני שמים.** פוטעות לשלם לרשעים, שמתניו להפסיד את ישראל (גיטין נג.).

המשך בסוף המסכת.

מוסף תוספות

א. אבל בשן ועין לא חיישינן דזיל קרי ביה רב הוא. תוס' גיטין מב: ולא נהירא פירושו דר' עקיבא ור"ט בדאורייתא פליגי ונמצא דאין זה הכרעה לחזק דברי ר"ש אלא טעמא אחרינא הוא דקאמר. תוס' הלמ"ש. ב. כדאמרינן לעיל ריבוייה הוא דהיינו מדרש חכמים. שם. ג. לשובתו של עבד. תוס' ב"ק כו: ובהורשיט ידו למעי שפחתו נתכוון לרפואת שפחתו. ויטב"ש.

יתרת וחתכה אעבד יוצא אבהן לחירות אמר רב בהונא גוהוא שנספרת על גב היד: סבי דנזוניא לא אתו לפירקיה דרב חסדא אמר ליה לרב המנונא זיל צנעינהו אזל אמר להו מאי טעמא לא אתו רבנן לפירקא אמרו ליה אמאי ניתי דבעינן מיניה מילתא ולא פשט לן אמר להו מי בעיתו מינאי מידי ולא פשיטנא לכו בעו מיניה עבד שסרסו רבו בבצים מהו כמום שבגלוי דמי או לא לא הוה בידיה אמרו לו מה שמך אמר להו המנונא אמרו ליה לאו המנונא אלא דקרנונא אתא לקמיה דרב חסדא א"ל מתניתא בעו מינך הדתנן געשרים וארבעה ראשי אברים שבאדם כולם אין מטמאין משום מחיה ואלו הם ראשי אצבעות ידים ורגלים וראשי אזנים וראש החוטם וראש הגוייה וראשי דדים שבאשה רבי יהודה אומר אף שבאיש ותני עלה דבכולם עבד יוצא בהם לחירות רבי אומר אף הסירוס בן עזאי אומר אף הלשון אמר מר רבי אומר אף הסירוס סירוס דמאי אילימא סירוס דגיד היינו גוייה אלא לאו סירוס דביצים רבי אומר אף הסירוס ורבי לשון לא ורמינהו הרי מי שהיה מזה ונתזה הזאה על פיו רבי אומר היזה וחכמים אומרים הלא היזה מאי לאו יעל לשונו לא על שפתיו יעל שפתיו פשיטא מהו דתימא זימנא דחלים שפתיה קמ"ל והתניא על לשונו ועוד יתניא זושניטל רוב הלשון רבי אומר חרוב המדבר שבלשונו אלא רבי אומר סירוס ולא מיבעיא לשון בן עזאי טאמר לשון אבל סירוס לא ומאי אף אקמייתא אי הכי נקדמה דבן עזאי ברישא תנא שמעה לדרבי וקבעה ושמעה לדבן עזאי ותני יומשנה לא זזה ממקומה אמר עולא טהכל מודים בלשון לענין טומאה דגלוי הוא אצל השרץ מ"ט [1]אשר יגע בו אמר רחמנא והאי נמי בר נגיעה הוא לענין יטבילה כטמון דמי מ"ט [2]ורחץ בשרו במים אמר רחמנא מה בשרו כמאבראי אף כל מאבראי לא נחלקו אלא לענין הזאה רבי מדמי לה לטומאה ורבנן מדמו לה לטבילה ותרוייהו בהאי קרא קמיפלגי [3]והזה הטהור על הטמא וגו' רבי סבר והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחטאו ורבנן סברי וחטאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים ורבנן נמי נדמייה לטומאה טהרה מטהרה כהוה ליה למילף ורבי נדמייה לטבילה וכבס בגדיו הפסיק הענין וסבר רבי לענין טבילה כטמון דמי לוהאמר רבין מאמר רב אדא אמר רבי יצחק מעשה בשפחה של בית רבי שטבלה ועלתה ונמצא עצם בין שיניה כוהצריכה רבי טבילה אחרת נהי דביאת מים לא בעינן למקום הראוי לבוא בו מים בעינן כדרבי זירא לדאמר רבי זירא מכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ושאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו כתנאי

רש"י

יתרת. אצבע יתירה: **שנספרת על גב היד.** שהיתה בשורת שאר אצבעות: **סבי דנזוניא.** שם מקום: **זיל נעינהו.** אמור אליהם להסגר ולישב בבית וזה לשון נדוי לתלמיד חכם כדאמר במועד קטן (דף יז.) לאמר לו דרך כבוד הסגר ושב בביתך: **כמומין שבגלוי דמי.** שהרי תלויין בכיס וניכרים מבחוץ או לא הואיל וטמונין בתוך הכיס: **קרנונא.** יושב קרנות אתה ולא בעל תורה: **מתניתא בעו מינך** גרסינן. דמברייתא דתני עלה דמתניתין רבי אומר אף הסירוס יליף לה: **אין מטמאין משום מחיה.** שם אחד מן הנגעים כדכתיב (ויקרא יג) ומחית בשר חי בשאת וכתיב בה (שם) לכל מראה עיני הכהן שתהא כולה נראית כאחת פרט למחיה שהיא במקום המשופע ויורד לכאן ולכאן שאין יכול לראות ראש הנגע ורגליו כאחת: **וראשי אזנים.** שפת האוזן: **ראש גוייה.** גיד: **וראשי דדים שבאשה.** אבל שבאיש אינן בולטין כל כך ואין זה שיפוע: **לחירות.** דכולן אם קצצו לו רבו מום שבגלוי הוא ואינו חוזר: **רבי אומר אף הסירוס.** מוסיף על אלו לענין עבד. ושן ועין לא איצטריך ליה לרבי למנות סבתוספתא דבהדיא כתיב וזיל קרי בי רב הוא ות"ק לא פליג בהא: **אף הלשון.** שדרכו לראות כשהוא מדבר ומום שבגלוי הוא: **אמר מר כו'.** רב חסדא מסיק ואזיל למילתיה למיפשט בעיא דסבי: **היינו גוייה.** דאימני לענין נגעים ובכולהו אמר ת"ק עבד יוצא לחירות: ע**ואלא דביצים.** ש"מ בעיא דסבי פלוגתא דרבנן ורבי היא: ה"ג **ולרבי לשון לא.** ולרבי לשון לא הוי מום גלוי בתמיה: **על פיו.** של טמא: **רבי אומר היזה.** דאע"ג דהזאה על הגלוי בעינן כדלקמיה: **דחלים.** סוגר פיו בחזקה עד ששפתיו נדבקות מאד ולא נשוינהו כגלוי הואיל ופעמים הם טמונות ע"י חלומו קמ"ל. חלים דבר שהוא מדביק יפה שולדו"ר בלע"ז כדאמרינן גבי תפירות עור בהעור והרוטב (חולין דף קכג:) שאני עור דחלים: **שניטל רוב הלשון.** לענין מומי בכור פשנו בבכורות: **רוב המדבר.** ממקום פרישת דיבוקו ולמעלה קרי מדבר אע"ג דדיבור בבהמה לא שייכא קרי ליה מדבר הואיל והוא המדבר בלשון האדם: **אלא רבי אומר סירוס.** אע"פ שהן טמונין בכיס לעולם: **ולא מיבעיא לשון.** שהוא נגלה לפרקים: **ומאי אף.** דקאמר בן עזאי: **אקמייתא.** קאי אעשרים וארבעה המנויין אצל נגעים דקאמר ת"ק עבד יוצא בהן לחירות מוסיף בן עזאי לענין עבד אף הלשון: **אלא** לא גרסינן והכי גרסינן **תנא שמעה לדרבי וקבעה כו'.** קבעה אצל הראשונות והדר שמעה לדבן עזאי שהיה מוסיף לשון לבדו על הראשונות ונמצא חלוק על רבי בסירוס וקבעה בלשון אף כמו שאמרה בן עזאי. והיה לו לתנא לקובעה בין ת"ק לרבי והדר למיתני תוספת סירוס עלה אלא שמאחר שנקבעה של רבי אצל ת"ק והיתה שגורה בפי התלמידים כך לא זזה של רבי ממקומה וסידרו של בן עזאי אחריה לפי שהגירסא השגורה בפה קשה לשנותה ולחזור ולגורסה בלשון אחר: **לענין טומאה.** דקי"ל מגע בית הסתרים אינו מטמא ונפקא לן במסכת נדה (דף מג.) מוכל אשר יגע בו הזב וגו' צהא שטף טהור בתמיה הא טבילה בעי אלא כל אשר יגע בו הזב בדבר שהוא גלוי כידיו והזב לא שטף עדיין כל גופו במים שלא טבל מזובו וכבס בגדיו: **אשר יגע בו אמר רחמנא.** האי קרא דוידיו לא שטף במים הוא: **בר נגיעה.** כידיו הוא בגלוי שהרי מוציא לשונו ונוגעין בו בגלוי הילכך נגע שרץ בלשונו טמאהו: **כטמון דמי.** ואין צריך ביאת מים בתוך הפה: **אף כל מאבראי.** ולא שיכנים מים לתוך הפה ואף להוציא כל הלשון אינו יכול וטבילה למקצת לא אשכחינן אבל נגיעה בכל שהוא הויא נגיעה: **רבי.** דריש על הטמא וחטאו חטוי על מקום טומאה הוי חטוי: **ורבנן סברי וחטאו וכבס בגדיו ורחץ.** בעינן חטוי שיפול על מקום הראוי לרחיצה דהיינו טבילה: **טהרה מטהרה.** הזאה מטבילה: **והצריכה רבי טבילה אחרת.** משום חציצה אלמא בעי ביאת מים לתוך הפה: **כר' זירא דאמר.** במנחות (דף קג:) אין מביאין מנחה של ששים ואחד עשרון בכלי אחד דקים להו לרבנן שאין נבללין יפה בשוין קביחד והוינן בה וכי אין נבללין מאי הוי והא אנן תנן אם לא בלל כשר ואמר רבי זירא עלה כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ואפי' לא בלל כשר וכל שאין ראוי לבילה כגון ששים ואחד בילה מעכבת בו דראוי לבילה בעינן: כתנאי

תוספות

המנונא קרנונא. פי' בקונטרס יושב קרנות אתה ולא בעל תורה ור"ח פירש אתה אומר המנונא היינו חס נונא דג חסא ואין כן אלא קר נונא דג שהוא קרב: **רבי מדמה ליה לטומאה.** וא"ת מאי פריך לעיל מהזה על לשונו דילמא הזאה שאני דאיתקש לטומאה אבל לענין ראשי אברים מדמינן לטבילהג וי"ל דע"כ ליכא לדמויי לטבילה שהרי שן ועין דהוו גלויי לעבד שהוא יוצא בהן לחירות ולגבי טבילה הוו כטמון כדמסיק בסמוך דלא בעינן ביאת מיםד: **כל הראוי לבילה כו'.** עיקר מילתא דר' זירא בפ' המנחות והנסכים (מנחות דף קג.) דתנן אם אמר הרי עלי מנחה של ששים ואחד עשרון מביא ששים בכלי אחד והאחד בפני עצמו ומפרש בגמרא משום דששים נבללין ה וס"א אין נבללין ו ופריך כי אין נבללין מאי הוי והתנן אם לא בלל כשר אמר ר' זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת ואפי' לא בלל כשר וכל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו דראוי לבילה בעינן ואם תאמר מאי פריך ואם לא בלל כשר נהי דבלילה לא מעכבא היינו דוקא בדיעבד אבל לכתחילה

עין משפט נר מצוה

רסב א ב מיי' פ"ה מהל' עבדים הל"ו סמג עשין פז טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' כט:
רסג ג מיי' פ"ג מהל' טומאת צרעת הל"ח:
רסד ד מיי' פ"ה מהל' עבדים הל"ד [והל"ה] סמג עשין פז טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' כז:
רסה ה ו ז מיי' פי"ב מהל' פרה הל"א:
רסו ח מיי' פ"ז מהל' ביאת מקדש הל"ז:
רסז ט מיי' פ"א מהל' טומאת מת הל"ג:
רסח י מיי' פ"א מהל' מקוואות הל' י סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' קצח סעי' לח:
רסט כ מיי' פ"ב מהל' מקוואות הל"ג סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצח סעי' כד:
ער ל מיי' פ"א שם הל"י סמג שם טוש"ע שם סעי' מג:
רעא מ מיי' פי"ז מהל' מעשה הקרבנות הל"ו:

מוסף תוספות

א. שהוא טוב. תוס' הרא"ש. מבושל ומוטעם. ריטב"א. ב. ואין לדג הזה טעם בחיך. ריטב"א. ג. דהא לענין טבילה מודה רבי דהוי כטמון ודילמא ילפינן עבד מטבילה. תוס' הרא"ש. ד. כיון דאשכחן שן שאינו גלוי לגמרי ולענין טבילה נמי לא בעינן אלא שיהא ראוי לביאת מים ואפ"ה חשוב גלוי לענין עבד סברא הוא שאם היה לשון חשוב גלוי לענין שום דבר גם לענין עבד חשוב גלוי. תוס' רשב"י. ה. בתוס' נדה סו: נוסף. יפה. וכן הוא בהמשך התוס' לפנינו. ו. פי' לפי שאין כלי שרת במקדש יותר מששים עשרונים גם שמן של מנחות הראוי לבילה אין בו אלא כדי בלילת ששים עשרונים ולפיכך אם היו מביאין בכלי אחד ס"א עשרונים לא היו יכולים לבלול. ריטב"א.

תוס' ר"י הזקן

נספרת. שהיא בשורת שאר האצבעות. **שסירסו.** שחתך ביציו ונעשה סריס. **מחיה.** אינה מטמאה אלא בדבר שנראה כולו כאחד, דכתיב [ויקרא יג, יב] לכל מראה עיני הכהן. **אף הסירוס.** וכ"ש הלשון. ומסתברא דהלכתא כסתם מתניתין דרבים הם [דדוקא בכ"ד ראשי אברים יוצא לחרות] ותו לא, דהא רבנן אמרי דלשון אבר שבסתר הוא דהא לא עלתה לו הזאה. **לא הזה.** דהזאה בעינן באבר גלוי (הוא) ולשון לאו אבר גלוי הוא. **הזאה.** שלישי ושביעי לטמא מת קאמר. **מאבראי.** ולא שיכניס מים בתוך הפה, וכל לשונו אינו יכול להוציא וטבילה במקצת לא אשכחינן אבל נגיעה בכל שהוא הויא נגיעה. **לענין שרץ.** אם נגע שרץ בלשונו שהוא טמא אב הטומאה ומטמא אדם וכלים. **והאמר רבין.** קס"ד דהאי דאמרינן כטמון דמי שאע"פ שיש שם דבר חוצץ עלתה לו טבילה. **מקום הראוי.** ואפילו י) רבנן מודו בה דומיא דבית הסתרים דתנן במקוואות [פ"ח מ"ה] הקמטים ובית הסתרים אינם צריכים שיבא בהם מים. וגרסינן בנדה [סו, ב] אמר רבא ילמוד אדם בתוך ביתו שתהא אשה בשעת טבילה מדיחה קמטיה במים, אלמא האי אינן צריכים ביאת מים אלא (בעו) מקום הראוי לבא בו מים מיהא בעו. **כל הראוי לבילה.** במנחות [קג, א] היא גבי ששים עשרון נבללים בכלי אחד ואין מביאים בו ביותר, והתנן אם לא בלל כשר, ומשני הכי.

מסורת הש"ס

א) [בכת"י: בה], ב) ["הונא" ליתא בכת"י. בדפו"ר וברש"ל ובר"ף: חסדא], ג) בכורות מה. נדה מט:, ד) [ז"ל הערוך בערך לנע ב' כשאמרו לו קרנונא ח"ו לא ביזוהו אלא אמרו לו וכי הדגים חמין הן קרים הן קרנונא ראוי לומר לך ודוה תבין היטב מ"ש תוספות בשם ר"ח], ה) נגעים פ"ו מ"ז תוספתא דנגעים פ"ב ה"ה, ו) [בכת"י נוסף: גבי מומין], ז) בכורות מ. ע"ש, ח) [צ"ל אומר], ט) חולין קטו: לג: ע"ז לה: [יבמות ל. לב. שבועות ד.], י) נדה מג., כ) [בכת"י מטהרה עדיף ורבי נמי נדמייה], ל) נדה סו: ע"ש, מ) ["אמר" ליתא בכת"י ושם בר רב. וכ"ה בנדה], נ) יבמות קד: נדרים עג. ב"ב פא: מכות יח: מנחות יח: קג: חולין פג: נדה סו:, ס) [בדפו"ר: בתוספת, וכצ"ל (רש"ש)], ע) [צ"ל אלא. (רש"ל)], פ) [צ"ל שנויה. (רש"ש)], צ) [ויקרא טו, יא], ק) [ברש"י מנחות יח ע"ב: בכלי אחד.], ר) [אצ"ל ואפילו רבי מודה בה],

תורה אור השלם

1. וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ הַזָּב וְיָדָיו לֹא שָׁטַף בַּמָּיִם וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו יא
2. וְכִי יִטְהַר הַזָּב מִזּוֹבוֹ וְסָפַר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטָהֳרָתוֹ וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בְּמַיִם חַיִּים וְטָהֵר: ויקרא טו יג
3. וְהִזָּה הַטָּהֹר עַל הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחִטְּאוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָהֵר בָּעָרֶב: במדבר יט יט

גליון הש"ס

גמ' מ"ט אשר יגע. עי' התוס' בנדה ד' מג ע"א וכי יגע:

לעזי רש"י

שולדו"ר [שולדי"ר]. לרתך.

מוסף רש"י

שנספרת על גב היד. שנספרת עם שאר האצבעות שעומדת בשורתן (בכורות מה.). **כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו.** דקתני האומר הרי עלי ס"א עשרונים, מביא ס' בכלי אחד ואחד בכלי אחר, ומפרש טעמא משום דקים להו לרבנן דששים נבללות בכלי אחד אבל ס"א אין נבללות יפה, ומותבינן וכי אין נבללות מאי הוי והתנן אם לא בלל כשר, ומשני ר' זירא הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, דאפילו לא בלל כשר, ושאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו, דראוי לבילה בעינן, דאפשר להתקיים בה מצות מנחה (יבמות קד: וכעי"ז נדרים עג. מכות יח: חולין פג: מנחות יח: שם קג: ונדה סו:). כלומר מה שאי אפשר להבלל מעכבת בו, דכיון דכתיב ויצק עליה שמן וצוה לבלול דכתיב בלולה, ש"מ שצוה הקב"ה להביא מנחה שיכול לקיים מצות בלילה, וכשהוא מביא ששים ואחד, מנחה כזו לא צוה להביא, והרי הוא כמביא מנחה מן הקטניות דאינה כלום, שכל דבר שצוה הקב"ה להביא יש עיכוב בעיקר הבאתו להביא באותו ענין שצוה הכתוב ולא בענין אחר, אבל מצות האמורות באותה מצוה, כגון תנופה בקרבן, בלילה במנחה, יש שמעכבין אם גילה הכתוב לשנות עליו לעכב, ויש שאין מעכבין (רשב"ם ב"ב פא:).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

כתנאי [1] ומעוך וכתות ונתוק וכרות [א] כולן בביצים דברי רבי יהודה בביצים ולא בגיד [א] אלא כולן אף בביצים דברי רבי יהודה רבי אליעזר בן יעקב אומר כולם בגיד רבי יוסי אומר מעוך וכתות אף בביצים נתוק וכרות בגיד אין בביצים לא: **מתני'** בהמה גסה נקנית [ב] במסירה והדקה בהגבהה דברי רבי מאיר ור' אליעזר וחכ"א בהמה דקה נקנית במשיכה: **גמ'** דרש רב בקימחוניא בהמה גסה נקנית במשיכה אשכחינהו שמואל לתלמידי דרב אמר להו מי אמר רב בהמה גסה נקנית במשיכה והאנן במסירה תנן ורב נמי במסירה אמר הדר ביה מההיא הוא דאמר כי האי תנא [ג] דתניא וחכ"א [ב] זו וזו נקנית במשיכה רבי שמעון אומר זו וזו בהגבהה מתקיף לה רב יוסף אלא מעתה פיל לרבי שמעון במה יקנה אמר ליה אביי בחליפין [ג] אי נמי בשוכר את מקומו רבי זירא אמר מביא ארבעה כלים ומניחן תחת רגליו שמעת מינה [ד] כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח הכא במאי עסקינן בסימטא
אי

רש"י

כתנאי. סירוס דביצים אי הוי מום גלוי: **בביצים ולא בגיד.** בתמיה גיד ודאי גלוי הוא: **אף בביצים.** ולא תימא מום טמון הוא דודאי מינכר: **בגיד ולא בביצים.** דודאי מום טמון הוא ולא מום גלוי הוא: **מעוך וכתות אף בביצים.** דמינכר טפי: **כרות.** כרותין החוטין שהביצים תלויין בהן בכיסן ומעורים במקצת ואינן נתוקין לגמרי: **נתוק.** ביד לגמרי ועדיין תלויין בכיס. נתוק הוי טפי מכרות כדאמרינן במנחות (דף נו:) להביא נותק אחר כורת שחייב אלמא נתוק הוי טפי מכרות: **מתני' נקנית במסירה.** בעליה מוסרים אותה ללוקח באפסר או בשערה כדתניא לעיל (דף כב:) כיצד במסירה כו' אבל [ה] משיכה לא מקניא דאין דרכה בכך להוליכה לפניו: **בהגבהה.** ולא במשיכה: **גמ' והא אנן תנן במסירה ורב נמי במסירה אמר.** היה רגיל לומר: **הדר ביה כו'.** בתמיה עד הכא שמואל קאמר לה: **זו וזו.** הדקה והגסה וכי האי תנא סבירא ליה לרב: **זו וזו בהגבהה.** ולא במסירה ולא במשיכה: **במה יקנה.** שאי אפשר להגביהו: **מביא ארבעה כלים.** דקני ליה כליו כו': **ש"מ כו'.** ופלוגתא היא בב"ב (דף פה.): **בסימטא.** זוית שהיא אצל רשות הרבים ואינה לא רה"ר ולא רה"י:
אי

תוספות

לכתחילה מצוה לבלול [א] ויש לומר דכיון דהאי גברא למנחה גדולה קמכוין [ב] אם איתא דבעלמא כשר בדיעבד בהאי גברא שהתנדב קרבן גדול שרי אף לכתחילה עוד יש לומר דהיכא נפקותא אליבא דמ"ד התם [ו] אפילו המתנדב מנחה גדולה אינו מביא אלא לוג אחד אם כן כשהתנדב ס"א עשרונים [ז] יצטרך להביא בשני כלים לפי שאין נבללים יפה ויצטרך להביא שני לוגים שמן והוא לא התנדב אלא לוג אחד והוי כמו ייתור שמנו דקיימא לן (מנחות יח.) דייתור שמנו פסול ואי הוה שרי בדיעבד בכלי אחד היה טוב להביא לכתחילה שלא יבא לידי ייתור שמן ומיהו קשה מ"ט דראוי אי שנה הכתוב בלילה לעכב ליבעי בלילה ממש ואי לא שנה אפילו ראוי לא ליבעי וי"ל דודאי שנה הכתוב בלול כמה פעמים אבל לא כתב בלשון לווי [ח] ובלילה [ג] משמע דאתא לאשמועינן דלא בעינן אלא ראוי וא"ת בטבילה מנ"ל דבעינן ראוי ויש לומר משום דכתיב [ט] ורחץ את כל בשרו דמשמע אפי' בית הסתרים וכתיב וידיו [י] ודרשינן [כ] מה ידיו מאבראי אף כל מאבראי וממעטים בית הסתרים מ"מ כיון דאיכא כל דמרבינן אפי' בית הסתרים איכא למימר לכל הפחות להכי מרבי דבעינן ראוי לביאת מים:

בהמה גסה נקנית במסירה. פי' בקונטרס בעליה מוסרים אותה ללוקח באפסר כדתניא לעיל כיצד במסירה אוחזה בטלפיה כו' משמע מתוך לשונו דמסירה בעינן מיד ליד וכן פירש ריצב"ם ומייתי ראיה מהא דאמר בפ"ק דב"מ (דף ח:) מאי לשון [ל] מסירה כאדם המוסר דבר לחבירו וכן ההיא דאמר [מ] במציאה ובנכסי הגר מאן מסר ליה דליקני דמשמע דמסירה הוי מיד ליד וקשה לר"י דהא אמרינן לעיל כיצד במסירה אחזה בטלפיה כו' דלשון אחיזה בטלפי' משמע [נ] שמעצמו אוחזה ולא מסרה לו אדם לכן נראה [ס] לר"י דלא בעינן מיד ליד אלא כיון דאמר לך חזק וקני קנה והא דקאמר התם במציאה ובנכסי הגר מאן קמסר ליה דליקני היינו מי אמר לו לך חזק וקני ורשב"ם פי' [ע] אחז בטלפיה אחז במלות המוכר דמשמע נמי מתוך לשונו דלא בעינן מסירה מיד ליד ועוד ראיה מפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף עו:) דפליגי התם תנאי חד אמר ספינה נקנית במסירה וחד אמר עד שימשוך ומסיק דכל היכא דאמר ליה לך חזק וקני כ"ע לא פליגי דקני [ד] כי פליגי כגון דאמר ליה לך משוך וקני מר סבר קפיד ומר סבר מראה מקום הוא לו מדאמר קפיד אלמא אינו מוסרה מיד ליד דאי מסר ליה אמאי לא קני הא בטלה הקפדתו אלא ש"מ דמסירה לא הוי מיד ליד ועוד אי מסירה מיד ליד בעינן לא ה"ל למימר לך חזק וקני אלא תא חזק וקני:

בהמה גסה נקנית במסירה. פי' בקונטרס דוקא במסירה אבל במשיכה לא מיקניא דאין דרכה בכך להוליכה לפניו משמע לפירושו דמסירה עדיפא ממשיכה [ה] והא דקאמר בגמרא דרש רב בקימחוניא בהמה גסה נקנית במשיכה וכל שכן במסירה ופריך שמואל לתלמידי דרב והאנן במסירה תנן פי' במסירה דוקא ולא במשיכה וקשה לר"י מאי פריך שמואל והאנן במסירה תנן ולא במשיכה הא תנן בפ"ק דב"מ (דף ג.) היו שנים רוכבים על גבי בהמה או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג וכו' שהשנים יחלוקו משום דכל אחד קנה מחצה ומנהיג היינו משיכה [פ] ועוד דאמר התם (דף ח:) שמעת מיניה דמר שמואל תרתי רוכב ומנהיג חד קני וחד לא קני ולא ידענא הי מינייהו היכי דמי אילימא רוכב לחוד ומנהיג לחוד מנהיג מי איכא למ"ד דלא קני משמע דשמואל גופיה דקאמר הכא במסירה דוקא תנן קאמר התם דמנהיג קני דהיינו משיכה ועוד קשה דבגמרא בעו פיל לר' שמעון במה יקנה תבעי ליה נמי בהמה גסה במציאה ובנכסי הגר במה יקנה אליבא דרבי מאיר ורבי אליעזר במסירה לא אפשר דמאן מסר ליה דליקני ומשיכה לא קניא בבהמה גסה לדידהו ומיהו הך פירכא איכא לשנויי ולחלק בין מקח וממכר למציאה ונכסי הגר דמקח וממכר דאפשר במסירה לא מיקני במשיכה אבל במציאה ונכסי הגר דלא אפשר במסירה מקניא במשיכה אבל אכתי קשה מרבי אליעזר דאית ליה הכא במסירה דוקא כדקתני במתניתין דברי רבי מאיר ורבי אליעזר והתם [צ] קתני רבי אליעזר אומר רוכב בשדה ומנהיג בעיר קני ומוקי לה במקח וממכר אלמא משיכה קני אף לרבי אליעזר לכך פי' ר"י בהמה גסה נקנית במסירה היינו אף במסירה וכל שכן במשיכה דעדיפא [ו] והשתא ניחא דפריך שמואל והאנן במסירה תנן כלומר אף במסירה ועוד יש לדקדק דמשיכה עדיפא ממסירה מהא דקתני בהמוכר את הספינה (ב"ב דף עו.) ספינה נקנית במסירה דברי רבי וחכמים אומרים לא קנה עד שימשכנה משמע דלא קני במסירה לרבנן אלא במשיכה [ז] אלמא דרבי דאמר במסירה לא למעוטי משיכה אתא אבל למאן דאמר במשיכה למעוטי מסירה אתא והלשון נמי משמע דקאמר התם ספינה נמי תקני במסירה משמע עם המשיכה [ח] וכן סובר רשב"ם דמשיכה חשיבה מן המסירה דפירש בפרק המוכר את הספינה (שם דף עו:) עלה דההיא דאביי ורבא דאמרי תרוייהו מסירה קונה ברשות הרבים ובחצר שאינו של שניהם [ובחצר שהיא של שניהן] ופירש רשב"ם התם מסירה קונה ברשות הרבים משום דלא אפשר למיקנייה התם במשיכה דאין משיכה אלא כשמושך ברשותו והאי לאו רשותיה היא [ט] משיכה קונה בסימטא דשפיר הוי רשותו להניח שם מה שהוא צריך משא"כ ברשות הרבים וכיון דאפשר במשיכה שהוא קנין חשוב לאו אורחא דארעא למיקנייה במסירה [י] שהוא קנין גרוע ור"ת הקשה על פירוש רשב"ם וכי מלות הן משיכה ומסירה שמבטלות זו את זו שאין לעשות אלא מן המובחר ופירש רבינו תם לשם משיכה קונה בסימטא כל שכן מסירה דעדיפא ממשיכה וכן פירש רש"י ומיהו שיטה דשמעתא קשה לפירושו כדפירשתי וה"ר חיים כהן מיישב פירוש רשב"ם ומפרש דמסירה אינה קונה בסימטא לא מטעמא דרשב"ם אלא נראה לו הטעם שהסימטא רשות של יחיד הוא והקודם בו זכה וסתמא דמילתא המוכר קדם והביא בהמתו לשם קודם שבא הלוקח ואם כן הוי מקום בהמתו כחצרו ואין מסירה ולא שום קנין מהני ברשות מוכר [ק] אע"ג דמשיכה קניא שם היינו משום שעקר הדבר ממקומו הראשון ור"י הקשה על מה שפירש רבינו תם דמסירה קונה אף בסימטא מההיא דפרק הספינה (שם דף עו:) דקאמר התם ספינה נקנית במסירה דברי רבי וחכמים אומרים במשיכה ופריך היכי דמי אילימא ברשות הרבים וכו' עד דקאמר לימא אביי ורבא דאמרי מסירה קונה ברשות הרבים אמרי כרבי כו' משמע דאי הוה מוקי לה בסימטא לא הוי קשה מידי ואי מסירה קונה בסימטא אפי' אם איירי פלוגתא דרבי וחכמים בסימטא הוה ליה למיפרך הכי לימא אביי ורבא דאמרי כרבי לכך נראה לר"י הא דאמרי אביי ורבא מסירה קונה ברה"ר היינו דוקא ברה"ר אבל לא בסימטא כמו שפירש רשב"ם [וע' היטב תוס' בבא בתרא עו. ד"ה ספינה]:

שמעת מינה כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח. וא"ת דילמא לא איירי ברשות מוכר וי"ל סתמא דמילתא ברשות מוכר איירי ששם הבהמה עומדת והוי מצי למידחי דאמר ליה מוכר יקנה לך כליך דבהא לכ"ע קנה לוקח כדאיתא בפרק הספינה (ב"ב דף פו.):
אי

עין משפט נר מצוה

ערב א מיי' פי"ז מהל' ביאת מקדש הל"ח:
ערג ב מיי' פ"ג מהל' מכירה הל"ה סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' קצז סעי' א:
ג [מיי' פ"ג מהל' מכירה הל"ז טוש"ע חו"מ סי' קצח סעיף ה]:

תורה אור השלם

1. וּמָעוּךְ וְכָתוּת וְנָתוּק וְכָרוּת לֹא תַקְרִיבוּ לַייָ וּבְאַרְצְכֶם לֹא תַעֲשׂוּ: ויקרא כב כד

מוסף רש"י

מעוך. ביציו מעוכין ביד. **כתות.** כתותים הם יותר ממעוך (ויקרא כב כד). כתות, שכתתו באבנים עד שנימוחו, נתוק, ביד לגמרי אלא שעדיין תלויין בכיס, כרות, בסכין ועדיין תלויין בכיס ומעורין קצת, דכרות הוי בציר מנתוק כדאמרינן להביא נותק אחר כורת (בכורות לט:). **בביצים ולא בגיד.** בתמיה, כלומר אי בגיד ניניהו מי לא הוי מום, הא ודאי טפי הוי מום, דגיד בגלוי הוא יותר מן הביצים (בכורות לט:). **כולם בגיד.** לא בביצים (שם). **במסירה.** דכיון דמסר לו באפסר קנאה אע"פ שלא משכה מרשות מוכר (ב"ק יא.). וסברא בעלמא הוא, דהא אורחה בהכי והא אורחה בהכי (רשב"ם ב"ב עה:). **כליו של לוקח ברשות מוכר.** כגון פסק ונתן לתוך מדה של לוקח, או מדד במדה שלו ושפכן לכליו של לוקח והבית של מוכר הוא, קנה לוקח. כאילו נתן לתוך רשותו של לוקח (רשב"ם ב"ב פה:). קונה חפץ הנתון לתוכו לבעליו (גיטין עח.). **סימטא.** איכא דאמר שביל של יחידים ואני שמעתי כניסה בולטת מרשות הרבים ויש רשות לבני אדם להעמיד שם חפצים שלהם בחצר השותפים דאינו עשוי להילוך בני רשות הרבים (רשב"ם ב"ב פד:).

תוס' ר"י הזקן

אבא*. תרגום אברך [בראשית מא, מג], ולרב קרי הכי. ל) זה וזה. אחד בהמה דקה ואחד בהמה גסה במשיכה ולא במסירה. ואיכא מאן דאמר דוקא בסימטא ובחצר של שניהם דמהניא משיכה בהני רשויות, אבל ברה"ר דלא מהניא בה משיכה מהניא מסירה בגסה כתנא דמתני'. ונראה דעת הר"ם [מכירה פ"ב ה"ה] כפי' קמא, והא דהמוכר את הספינה [ב"ב עו, ב] דאמרינן מסירה קונה ברה"ר, מיירי בספינה ולא בבהמה. **פיל.** שאינו יכול להגביהו. **בחליפין.** בקנין סודר. **בשוכר את מקומו.** שיקנה לו מקומו אותן המטלטלים. **ארבעה כלים.** דקני ליה כליו. **ש"מ.** ופלוגתא היא בבבא בתרא [פה, ב]. **בסימטא.** צידי רה"ר.

מסורת הש"ס

א) בכורות לט: [תוספתא יבמות פ"י ה"ד], ב) [ב"ק יא: ב"ב פו: ע"ש], ג) ב"ק יא:, ד) [ב"מ סז: ב"ב פה: ע"ז עא.] [גיטין עח], ה) [בדפו"ר: במשיכה. ונדכל"ל], ו) [מנחות פח ע"א וע"ש רש"י מכת"י, ושם קו ע"ב], ז) [צ"ל ויצטרך להביא וכו' יצטרך להביא. (רש"ש)], ח) [צ"ל ובללת וכ"כ תוספות מנחות יח: ד"ה ואמר], ט) [ויקרא טו, טז (ושם ורחץ במים את וגו')], י) [שם שם, יא. וע"ש ברש"י], כ) [נדה מג ע"א], ל) [בדפו"ר: מוסירה. וכ"ה לשון הגמ' שם. וכנדל"ל], מ) [שם], נ) [בדפו"ר: שבעלמו. וכל"ל (רש"ש)], ס) [ס"א לר"י. (חכמת מנוח)], ע) [בב"ב עה:], פ) [עי' רש"י ב"מ ח ע"ב ד"ה מנהיג לחודיה], צ) [שם ט ע"א], ק) [בדפו"ר: ואע"ג], ר) [בחולין קלז ע"ב],

מוסף תוספות

א. וטוב שיביאו בשני כלים דיכול להביא בין בכלי אחד בין בשני כלים כמו שירצה כיון דנדר סתם. תוס' ב"ב פא: כיון דלכתחילה מצוה לבלול משום הכי מצוה להביא בב' כלים לקיים בה מצות בלילה. תוס' נדה סו: ד"ה כלי. לכך יביא בשני עשרונין דוקא. תוס' חולין פג.: ב. דהא סיפא דס"א קאי אהך דקתני רישא מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון ומביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ס"א כו' כלומר מנחה של ס"א דהשתא כיון דאמר מנחה לקרבן גדול קא מיכוין והוי כאילו אמר בכלי אחד לכך פריך כיון דאם לא בלל כשר צריך להביא בכלי אחד. תוס' חולין פג: ד"ה דאמר. היה לו להביא בכלי אחד משום דתנן שאם נדר בכלי אחד לא יביא בשני כלים ואם הביא פסול הילכך אי לא הוה בילה מעכבא היה לו להביא בכלי אחד. תוס' מנחות יח:. ג. כדכתיב ויצקת אלא בכל דוכתא כתיב בלולה משמע דלא מעכבא. תוס' הרא"ש. ד. כלומר במסירה. רשב"א. ה. משום דמסירה מיד ליד ובפניו וקונה ברה"ר וכ"ש בסימטא. תוס' ב"ב עו. ד"ה ספינה בשם ר"ת. ו. שבכל מקום מצינו שהמשיכה גדולה מן המסירה שכל המטלטלין נקנין במשיכה ולא מהניא בהו מסירה. תוס' רי"ד. דבמשיכה קא עקר ליה מדוכתא. שלנ"ל. ז. ממילתייהו דרבנן דאמרי עד שימשכנה משמע דוקא משיכה ולא מסירה. תוס' ב"ב עו: ח. דלפי' ר"ת הוה ליה למימר והא לרבי ספינה אין נקנית אלא במסירה. שם. ט. שחכמים תקנו קנין בכל רשות וכיון דלא שייכא בהו משיכה תקנו שם מסירה. ריטב"א. י. ברשב"ם ב"ב עו: נוסף. ולא מיקניא במסירה.

*גירסת רבינו היה אמר להו מי אמר אבא בהמה גסה וכו' (ד"ו).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אי נמי בחבילי זמורות: **מתני׳** א)א נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה ב שאין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה ג)ג נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף ובשטר ובחזקה ד)ד וזוקקין את הנכסים שיש להם אחריות לישבע עליהן: **גמ׳** בכסף מנלן אמר חזקיה אמר קרא 1שדות בכסף יקנו ואימא עד דאיכא שטר דכתיב וכתוב בספר וחתום אי כתיב יקנו לבסוף כדקאמרת השתא דכתיב יקנו מעיקרא כסף קני שטר ראיה בעלמא הוא אמר רב ה לא שנו אלא במקום שאין כותבין את השטר אבל במקום שכותבין את השטר לא קנה ו ואי פריש פריש כי הא דרב אידי בר אבין כי זבין ארעא אמר אי בעינא בכספא איקני אי בעינא בשטרא איקני אי בעינא בכספא איקני דאי בעיתו למיהדר לא מציתו הדריתו ואי בעינא בשטרא איקני דאי בעינא למיהדר הדרנא בי: ובשטר: מנלן אילימא משום דכתיב וכתוב בספר וחתום והעד עדים והאמרת שטר ראיה בעלמא הוא אלא מהכא 2ואקח את ספר המקנה אמר שמואל לא שנו אלא ז בשטר מתנה אבל במכר לא קנה עד שיתן לו דמים מתיב רב המנונא ח בשטר כיצד כתב לו על הנייר או על החרס אע״פ שאין בהם שוה פרוטה) שדי מכורה לך שדי נתונה לך הרי זו מכורה ונתונה הוא מותיב לה והוא מפרק לה ט)ט במוכר שדהו מפני רעתה רב אשי אמר במתנה ביקש ליתנה לו ולמה כתב לו לשון מכר כדי ליפות את כוחו: ובחזקה: מנלן אמר חזקיה אמר קרא 3ושבו בעריכם אשר תפשתם במה תפשתם בישיבה דבי ר׳ ישמעאל תנא 4וירשתם אותה וישבתם בה במה ירשתם בישיבה: ושאין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה: מנלן דכתיב 5וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד ולר׳ יוחנן ט)דאמר י דבר תורה מעות קונות מאי איכא למימר תנא תקנתא דרבנן קתני: נכסים שאין להם אחריות: מנהני מילי אמר חזקיה דאמר קרא 6ויתן להם אביהם מתנות וגו׳ עם ערי מצורות ביהודה איבעיא להו בעינן צבורים או לא אמר רב יוסף תא שמע יר׳ עקיבא אומר כקרקע כל שהוא חייבת בפאה ובבכורים ולכתוב

רש״י

אי נמי. משכחת לה הגבהה אצל פיל: **בחבילי זמורות.** הגבוהים מן הארץ שלשה טפחים י) ומוליכין עליהם להגביהו דהגבהה היא דנפקא ליה מתורת לבוד ל): **מתני׳ שיש להם אחריות.** היינו קרקעות שאחריות כל אדם הלוה מ) והנושא בחבירו עליהן לפי שקיימין ועומדין לפיכך נסמכין עליהן: **בחזקה.** רפק ביה פורתא נ) או דיש אמצרים ס) או נעל או פרץ כל שהוא ע): **נקנין עם נכסים כו׳.** אם מכר מטלטלין עם קרקע כיון שקנה לוקח את הקרקע באחד משלשה קניים נקנים מטלטלין עמה: **וזוקקים.** נכסים הללו שאין להם אחריות דקיימי בהו תנא את הנכסים שיש להן כו׳. אע״ג דאין נשבעין על הקרקעות לבדן כדנפקא לן בשבועות (דף מב:) פ) היכא דטענו כלים וקרקעות ונתחייב לישבע על המטלטלין זוקקין המטלטלין את הקרקעות לישבע עליהן. האי זוקקין אנכסים קאי שאין להם אחריות ולאו אבית דין: **גמ׳ ואימא עד דאיכא שטר.** בהדי כסף דכתיב קרא (ירמיה לב) וכתוב בספר וחתום: **לא שנו.** דקני בכספא לחודיה אלא במקום שאין רגילין לכתוב שטר מכירה: **לא קנה.** דכיון דרגילין צ) בהכי לא סמכא דעתיה דלוקח עד דנקיט שטרא ועיקר דעתו לקנות על השטר הוא: **ואם פריש.** אם רצוני יקנה לי כספי או יקנה שטרי: **אי בעינא כו׳.** להכי אמר תרוייהו שיהא הוא יכול לחזור בו אבל המוכר לא יחזור כדמפרש ואזיל שאם בא המוכר לחזור יאמר לו אני רוצה שיקנה לי כספי ואם הוא בא לחזור יאמר לו איני רוצה שיהא כספי קונה עד שיבא השטר וכל זמן שלא קבלתי השטר אחזור בי: **את ספר המקנה.** אלמא יש קנין אף בספר לבדו: **עד שיתן דמים.** דלא גמר מוכר ומקנה עד דקביל דמים ואע״ג דקביל דמים בעי שטרא אלא היכא דפריש וכדאמרינן לעיל: **הרי זו מכורה ונתונה.** קא סלקא דעתך או או קתני: **מפני רעתה.** דניחא ק) ליה דלקנייה ליה שטרא ללוקח כי היכי דלא מצי למיהדר ביה: **רב אשי אמר.** הך מתנית׳ בנותן מתנה איירי וכולה חדא היא ולאו או או קתני אלא כך וכך כתב לו שדי מכורה ונתונה לך לייפות את כחו שאם יגבנה בעל חוב של נותן ממנה ישוב עליו לתבוע ר) ממנו דמים המפורשים: **ושבו בעריכם.** גדליה בן אחיקם קאמר ליה: **בישיבה.** דתפשתם אשבו קאי: **מיד ליד.** דהיינו משיכה: **ולר׳ יוחנן דאמר.** בפרק הזהב: **דבר תורה מעות קונות.** כדאשכחן גבי הקדש ונתן הכסף וקם לו ש): **אמר לך.** מתני׳ לא תקשי לי דתקנתא דרבנן קתני תנא דמתני׳ שעקרו חכמים קנין המעות ואמרו לא תקנה אלא משיכה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלייה ת): **ויתן להם אביהם.** בבני יהושפט כתיב וסיפיה דקרא עם ערי מצורות ביהודה: **צבורין בו.** שיהו אותן מטלטלין מונחין בתוך קרקע: **ובוידוי** ל״ג דאף מי שאין לו קרקע מתוודה על המעשרות ויכול לומר וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו א) ולא דמי לבכורים דבעי למימר אשר נתת לי ב): ולכתוב

תוספות

אי נמי בחבילי זמורות. פי׳ בקונטרס משכחת לה להגבהת פיל בחבילי זמורות הגבוהים מן הארץ שלשה ומעלהו עליהן דהגבהת ג׳ הגבהה היא דנפיק לה מתורת לבוד ולפירושו בכלים לא מצי למימר דליקני מדין הגבהה שיניח כלים תחת רגליו דסתמייהו אין בעוביין שלשה טפחים ולפי׳ ר״ת דמפרש דהגבהה בטפח קני ג) נ״ל סתם כלים אין בעוביין טפח וקשה אמאי נקט חבילי זמורות לנקוט אבנים או עצים ומפרש הרב משולם דלהכי נקט חבילי זמורות לפי שהן מאכל פיל כדאמרינן פרק מפנין (שבת דף קכח.) מטלטלין חבילי זמורות בשבת מפני שהן מאכל לפילין ומגביהין לפיל חבילי זמורות למעלה והוא קופץ ומגביה את עצמו מן הארץ ואוכלן ואין לתמוה אי חשיבא הגבהה בהכי דכה״ג אשכחן בפרק שילוח הקן א (חולין דף קמב.) כי היכי דליגבינהו ולקנינהו ב: **אמר** קרא שדות בכסף יקנו. הא דלא (א) אייתי מקרא דכתיב גבי עפרון (בראשית כג) משום דדילמא ה״מ מנכרי שכל קנינו בכסף: **על** הנייר או על החרס. פי׳ לעיל (דף ט. ד): **ולמה כתב** בלשון מכר כדי לייפות כחו. וא״ת ולמה כתב לו בלשון מתנה בשלמא מכר משום אחריות אלא מה יפוי כח יש במתנה אי משום דבמתנה לית ביה משום דינא דבר מצרא הא אמר בפרק המקבל (ב״מ דף קח:) דמתנה דלית בה אחריות אית בה משום דינא דבר מצרא וי״ל דשני שטרות כותב לו ג אם צריך לאחריות מראה של מכר ואם צריך לדינא דבר מצרא מראה של מתנה ומצניע של מכר ה) [ועוד נראה דמיירי שפיר בשטר אחד והא דכתב ליה בלשון מתנה לפי שהאמת הוא כך וכו׳] ובירושלמי בפירקין ו) מפרש דיפוי כח של מתנה היינו לגבי בור ודות דמוכר שדה בסתם לא מכר בור ודות ז) אבל מתנה בעין יפה נותן הכל ד: **קרקע** כל שהוא חייבת בפאה. בירושלמי דמסכת פאה פריך על הך משנה עד שלא קצרה אינה חייבת בפאה ומשקצרה אין כאן שיור ומשני תפתר שהיה שם קנה א׳ ובו חמשה שיבולות מדדחיק לומר כן משמע דבכל שהוא (ב) חייבת בפיאה וכן משמע בסמוך דדחיק לאוקמא במחט ותלה בה מרגליות ובפרק לא יחפור (ב״ב דף כו: ח) מוקי לה בחטה דאי באילן לא מיחייב בבכורים אא״כ היה לו י״ו אמה לכל רוח כשיעור יניקה ותימה ה דהא חטה נמי יונקת שלשה טפחים כדמוכח בשמעתא דערוגה בפרק ר׳ עקיבא ו (שבת דף פה.) וי״ל אע״ג דיניקה עד שלשה טפחים מ״מ אין עיקר יניקתה ז אלא כנגדו וכה״ג אשכחן גבי אילן גופיה אע״ג שהשרשים מתפשטים חוץ לי״ו אמה ח כדמוכח בלא יחפור (ב״ב שם) אפ״ה לא בעי אלא י״ו אמה דבכך הוא עיקר יניקתו: **ובוידוי.** פי׳ בקונטרס דל״ג בוידוי ט דאף מי שאין לו קרקע מתודה על המעשר ויכול לומר וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו ולא דמי לבכורים דבעי למימר אשר נתת לי וכן פר״י דל״ג ובוידוי ולא מטעם דרש״י אלא משום דבירושלמי (דפאה פ״ג) פריך אהא מילתא גופא אמאי לא תני ובוידוי י אלמא משמע דלא גרסינן ליה וגם משמע מי שאין לו קרקע ט) מתודה כגון פירות לקוחין י): ולכתוב

מסורת הש״ס

א) תוספתא דב״ב פ״י ה״ו ע״ש ב״מ לט: ב״ב נא. פו. קנ:, ב) [בכת״י ודפו״ר: ושאין], ג) ב״ק יב. ב״מ מז. ב״ב עז: קנ: [לעיל ז. גיטין כב.], ד) ב״מ ד: ק: שבועות לח: מ:, ה) יבמות נב. ב״ב נא., ו) [לעיל ט ע״א], ז) ב״ב נא. [קסח], ח) [לעיל כ ע״א. בכורות יג ע״א], ט) ב״מ מו: מז: חולין פג. ערובין פא: בכורות יג: [לקמן כח:], י) ב״ב כו. קנ. פאה פ״ג מ״ו, כ) נ״ל ומעלהו, ל) [שבת נז ע״א, סוכה ו ע״ב], מ) [ברש״י שברי״פ: המלוה והנושא והנותן עם חבירו עליהן. ועיין רש״ש], נ) [ב״ב נד ע״ב], ס) [כתובות נג ע״א. ב״ק ט ע״א], ע) [ב״ב מב ע״א], פ) [ברש״י שברי״ף: מ״מ היכא דטענו מטלטלין וקרקעות וכו׳], צ) [ברש״י שברי״ף: בשטר], ק) [ברש״י שברי״ף נוסף: למוכר], ר) [ברש״י שברי״ף: לגבות ממנו דמים המפורשים בשטר], ש) [ויקרא כז], ת) [לקמן כח ע״ב], א) [דברים כו, טו], ב) [שם שם, י. ועיין ר״ש בפיאה פ״ג מ״ו ורש״י ב״ב כו ע״א], ג) [ע׳ תוספות כתובות נא. ד״ה לאי וד״ה נימא ותוס׳ עירובין עט: ד״ה לריך ותוס׳ ב״ק כט: ד״ה אלא], ד) [ד״ה אע״פ], ה) ת״י, ו) [הלכה ה], ז) [ב״ב סד ע״א], ח) [שם ד״ה בחטה], ט) [בחס״ל, ובר״ש מדעקפוא גורסים אינו מתודה. ועיין רש״א. אמנם הרש״ש מקיים גירסא שלפנינו], י) [עי׳ תוי״ט ד״ה ובבכורים שהניח דברי תוס׳ בצ״ע],

מוסף רש״י

הובא בסוף המסכת.

תוס׳ ר״י הזקן

בחבילי זמורות. הגבוהים מן הארץ ג׳ טפחים ונתנוהו עליהם. ואיכא דאמרי בחבילי זמורות שהם מאכל הפיל ויראה אותן במקום גבוה ויגביה עצמו לאוכלם ונמצא שהגביהו. מתני׳. נקנין. שאם מכר לו קרקע ומטלטלים, בקנין הקרקע קנה המטלטלים בלא משיכה כדמפרש בגמ׳. וזוקקין. שאם טענו מטלטלים וקרקעות והודה במקצת, הואיל ונתחייב בשבועה מהמטלטלים דמודה [ב]מקצת במטלטלים חייב שבועה, נשבע נמי אף על כפירת קרקעות ע״י גלגול אע״פ שאין נשבעים על כפירת קרקעות. גמ׳. שאין כותבין. שאין רגילים לכתוב שטר מכר. לא קנה. ואע״פ שנתן המעות יכולין לחזור בהם. ואי פריש. אחד מהם אמר בפירוש או מוכר או לוקח. אי אמר לוקח אי בעינא בכספא אקנה או בשטרא אקנה. (ואם) [או אם] התנה המוכר ואמר אי בעינא בשטרא תקנה אי בעינא בכספא תקנה ידו על העליונה של זה המתנה והוא יכול לחזור עד שיעשו את השטר והאחר אינו יכול לחזור משלקח הכסף. על הנייר או על החרס. וא״ת הרי כתב שיכול להזדייף הוא, וכ״ת בעדי מסירה והם יראו את השטר כשיתננו לו, הא קי״ל כר׳ אלעזר דאמר בגיטין פרק תנין [כב, ב] לא הכשיר ר׳ אליעזר אלא בגיטין אבל בשטרות לא. תריץ דלקנות השדה קנה אע״פ שהוא יכול להזדייף, ולטרוף ממשעבדי לא טריף עד דאיכא כתב שאינו יכול להזדייף. והכא אמרינן דקנה ואם הוא פקח עביד שטרא אחרינא. והעיקר שאם אין המוכר מודה לו בשטר לא קנה כל עיקר, והכא מיירי שהאחר מודה שהקנה לו זה הקרקע בזה השטר, והואיל ומודה לו שהקנה לו קרקע זה בזה השטר קנהו דניחא ליה בהני שהרי מוכרה מפני רעתה. מיהו אם פקח הוא קודם שיתן לו המעות יעשה לו שטר אחר. מפני רעתה. וגמר והקנה תכף שיעשה את השטר שהרי מפני שהיא קרקע רע מכרו ולא מפני שהיה צריך לדמים. רב אשי לא פליג במוכר שדהו מפני רעתה, אלא בא לדקדק לשון הברייתא דתני שדי מכורה לך שדי נתונה לך, דכולה במתנה איירי וכתב המתנה בלשון מכר דאחריות מ״מ הוא במכר ולא במתנה. ומשום הכי נתן לו בלשון מכר. בישיבה. היינו חזקה. איכא מ״ד דהואיל וגבי כסף אמרינן דבמקום שכותבין שטר לא קנה עד שיכתוב והוא הדין לחזקה, ולא היא, דא״כ [למה] לא נתבאר בגמ׳ גבי חזקה כמו שביארנו גבי כסף ושטר, אלא חזקה לחודה מהניא דהואיל והניחו לעשות מעשה בגוף הקרקע ודאי גמר והקנה. וכן דעת הר״ם [מכירה פ״א ה״ח, עכ״מ]. מיד ליד. היינו משיכה. תקנתא דרבנן. דמשיכה קונה ולא מעות. עם ערי. בבני יהושפט כתיב, ע״י ערים שהקנה להם קנו המטלטלים.

עין משפט נר מצוה

רעד א מיי׳ פ״א מהל׳ מכירה הל״ג סמג עשין פב טוש״ע חו״מ סי׳ קצ סעי׳ א:
ערה ב מיי׳ שם פ״ג הל״א סמג שם טוש״ע חו״מ סי׳ קלא סעי׳ א:
רעו ג מיי׳ שם הל״ח סמג שם טוש״ע חו״מ סי׳ רב סעי׳ א:
רעז ד מיי׳ פ״ה מהל׳ טוען ונטען הל״ג סמג עשין לה טוש״ע חו״מ סי׳ לה סעי׳ ה:
רעח ה מיי׳ פ״א מהל׳ מכירה הל״ד סמג עשין פב טוש״ע חו״מ סי׳ קצ סעי׳ ז:
רעט ו מיי׳ שם הל״ה טוש״ע שם סעיף ח:
רפ ז מיי׳ פ״ג מהל׳ זכייה הל״א סמג שם טוש״ע חו״מ סי׳ רמא סעי׳ א:
רפא ח מיי׳ פ״א מהל׳ מכירה הל״ו סמג שם טוש״ע חו״מ סי׳ קלא סעי׳ א:
רפב ט מיי׳ שם טור ש״ע שם סעי׳ ג:
רפג י מיי׳ שם פ״ג הל״א סמג שם טוש״ע שם סי׳ קלח ס״א
רפד כ מיי׳ פ״ב מהל׳ מתנות עניים הל״ג:

תורה אור השלם

1. שָׂדוֹת בַּכֶּסֶף יִקְנוּ וְכָתוֹב בַּסֵּפֶר וְחָתוֹם וְהָעֵד עֵדִים בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּבִסְבִיבֵי יְרוּשָׁלַם וּבְעָרֵי יְהוּדָה וּבְעָרֵי הָהָר וּבְעָרֵי הַשְּׁפֵלָה וּבְעָרֵי הַנֶּגֶב כִּי אָשִׁיב אֶת שְׁבוּתָם נְאֻם יְיָ: ירמיהו לב מד
2. וָאֶקַּח אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה אֶת הֶחָתוּם הַמִּצְוָה וְהַחֻקִּים וְאֶת הַגָּלוּי: ירמיהו לב יא
3. וַאֲנִי הִנְנִי יֹשֵׁב בַּמִּצְפָּה לַעֲמֹד לִפְנֵי הַכַּשְׂדִּים אֲשֶׁר יָבֹאוּ אֵלֵינוּ וְאַתֶּם אִסְפוּ יַיִן וְקַיִץ וְשֶׁמֶן וְשִׂמוּ בִּכְלֵיכֶם וּשְׁבוּ בְּעָרֵיכֶם אֲשֶׁר תְּפַשְׂתֶּם: ירמיהו מ י
4. כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן לָבֹא לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָכֶם וִירִשְׁתֶּם אֹתָהּ וִישַׁבְתֶּם בָּהּ: דברים יא לא
5. וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו: ויקרא כה יד
6. וַיִּתֵּן לָהֶם אֲבִיהֶם מַתָּנוֹת רַבּוֹת לְכֶסֶף וּלְזָהָב וּלְמִגְדָּנוֹת עִם עָרֵי מְצֻרוֹת בִּיהוּדָה וְאֶת הַמַּמְלָכָה נָתַן לִיהוֹרָם כִּי הוּא הַבְּכוֹר: דברי הימים ב כא ג

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה אמר וכו׳ אייתי מקרא. נ״ב ע״ל דף ב ד״ה א״כ שדות: (ב) ד״ה קרקע וכו׳ משמע דבכל שהוא ממש חייבת:

מוסף תוספות

א. גבי לוי בר סיסי דאקני ליה פירות שובכו לרב יהודה אתא לקמיה דשמואל א״ל זיל טרוף אקן כי היכי דליתגבהו ותיקנינהו. תוס׳ הרא״ש. ב. שכל שנגבה מחמתו הרי הוא כאילו הגביהו בידו ממש וכדאמרינן גבי משיכה קורא לה והיא באה. ריטב״א. ג. בחד לשון מכירה ובחד לשון מתנה. תוס׳ ב״ב נא. ד. דתנן בפרק המוכר את הבית (ב״ב סה.) בד״א במוכר אבל בנותן מתנה נותן את כולם. תוס׳ הרא״ש. ה. כיון דכל שהוא דוקא חיטה נמי היכי מחייבא. תוס׳ הרא״ש. ו. וכיון שאין לו יניקה גזלן הוא ואין מביאין ממנו ביכורים כדאמרינן (ב״ב כו) באילן הנטוע תוך י״ו אמה שאין מביאין ממנו ביכורים. ריטב״א. ז. שהיא מכחשת את הקרקע. תוס׳ הרא״ש. וכיון דכן תו לא חשיב גזלן. ריטב״א. ח. עשרים וחמש אמה. תוס׳ הרא״ש. ט. דאי וידוי בכורים הא קתני בכורים ואי וידוי מעשר. ריטב״א. י. דקאמר עלה בירושלמי ר׳ מנא בעי ולמה לית אנן אמרין מי שאין לו קרקע פטור מן הוידוי דכתיב ואת האדמה אשר נתת לנו וכו׳. תוס׳ הרא״ש.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות